

**HANDREIKING
SIGNALEREN
KINDERMISHANDELING
EN GEBRUIK
MELDCODE EN SISA**

Voor alle Rotterdamse scholen en schoolbesturen

VVOGG

Rotterdamse Schoolvereniging

Van Brienoordschool

Stichting IBO Rotterdam

de van Oldenbarneveltschool

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	7
INZICHT IN DE PROBLEMATIEK	11
INVENTARISATIE VAN KNELPUNTEN EN AANBEVELINGEN	17
A. Bij schoolbesturen	18
B. Bij schooldirecties	20
C. Bij medewerkers met een specifieke taak	22
D. Bij leerkrachten	24
E. Bij omringende organisaties	26
BIJLAGE	29
Bijlage 1: Onderzoeksresultaten	29
Bijlage 2: Taakomschrijving centrale contactpersoon van een schoolbestuur	32
Bijlage 3: Taakomschrijving aandachtsfunctionaris	33
Bijlage 4: Voorwaarden lidmaatschap LVAK met voor 1 jaar bekostiging door de gemeente	36
Bijlage 5: Servicepunt meldcode en Overzicht trainingen	37
Bijlage 6: Over privacy regelgeving	39
BEGRIPPENLIJST	41

INLEIDING

Het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van de meldcode en SISA in het primair onderwijs in Rotterdam kan een extra impuls gebruiken. Onderzoek laat zien dat vanuit statistisch oogpunt in vrijwel elke klas een leerling zit die slachtoffer is van kindermishandeling. Meldingen vanuit het onderwijs blijven daar getalsmatig echter sterk bij achter. Zo zijn in Rotterdam Rijnmond tussen 1 november 2015 en 1 november 2016 4422 meldingen bij Veilig Thuis geregistreerd, waarvan er (slechts) 190 van scholen afkomstig waren.

Sinds 2009 is de wet meldcode van kracht. Deze Wet verplicht scholen en andere organisaties dat zij moeten werken met de meldcode, dat er binnen de organisatie duidelijk is wie daarvoor verantwoordelijk is en dat het kennisniveau van medewerkers hierover op peil moet worden gehouden. Het up-to-date houden van de benodigde kennis en vaardigheden blijkt een uitdaging te zijn voor de scholen.

In vervolg op een initiatief van het gemeentelijk Programma Veilig Thuis hebben de vier grote schoolbesturen BOOR, RVKO, PCBO en Kind en Onderwijs Rotterdam een tijdelijke werkgroep gevormd om de problematiek te belichten en op basis daarvan - met input van het Servicepunt Meldcode en het SISA-team - een handreiking voor scholen te maken. Hun doelstelling is als volgt:

Doelstelling

Alle kinderen die ingrijpende gebeurtenissen meemaken worden op school gezien en ondersteund. Waar nodig wordt een signaal afgegeven in SISA en worden stappen uit de meldcode doorlopen.

Schoolbesturen geven een impuls aan het signaleren van kindermishandeling, het gebruik van de meldcode en SISA in het primair onderwijs Rotterdam.

Wat is er aan de hand?

Een eerste inventarisatie van knelpunten laat zien dat er op verschillende niveaus redenen te benoemen zijn die bijdragen aan de problematiek. Dat zijn dan tegelijkertijd de aangrijpingspunten om het signaleren en gebruik van de meldcode en SISA te activeren.

We kijken daarbij naar de rol van het schoolbestuur, naar de schooldirectie, naar de medewerkers met specifieke taken zoals de aandachtsfunctionaris - IB'er - SMW'er, naar de leerkracht en in de randvoorwaardelijke sfeer naar Veilig Thuis en Jeugdhulpverlening.

Opbrengst

Deze handreiking met mogelijke interventies moet alle Rotterdamse schoolbesturen in staat stellen om met hun eigen scholen aan de slag te gaan. Daarbij staat het hen vanzelfsprekend vrij om die aanpak te kiezen die het beste bij hun organisatie past.

Voor wat betreft de gesignaleerde knelpunten bij omringende organisaties zullen de schoolbesturen een beroep op hen doen om gewenste/noodzakelijke verbeteringen door te voeren.

De werkgroep zal deze notitie aanbieden aan FOKOR zodat ook alle andere schoolbesturen zich aan kunnen sluiten bij het initiatief. Het is vervolgens ieders verantwoordelijkheid om een snelle en adequate start te maken met de implementatie zodat we onze meest kwetsbare leerlingen niet in de kou laten staan.

INZICHT IN DE PROBLEMATIEK

Onderzoekresultaten

De afgelopen twintig jaar is zowel in internationaal als Nederlands onderzoek steeds meer aandacht voor kinderen met ingrijpende jeugdervaringen en de effecten ervan op hun gezondheid. Er is echter nog nauwelijks direct aan kinderen zélf gevraagd hoe vaak zij te maken hebben (gehad) met ingrijpende jeugdervaringen. Om daar verandering in te brengen heeft TNO, in opdracht van Augeo, een onderzoek gedaan dat de stem van de kinderen weergeeft: 'Ik heb al veel meegemaakt – Ingrijpende jeugdervaringen van leerlingen in groep 7 en 8' (Augeo Jongerentaskforce, 2016). Uit het onderzoek blijkt onder andere dat bijna de helft (45,4%) van de leerlingen uit groep 7 en 8 aangeeft een ingrijpende jeugdervaring te hebben meegemaakt. In bijlage I lezen we in een korte samenvatting van dit onderzoek welke effecten deze gebeurtenissen hebben op hun leven, en hoe leerkrachten een ondersteunende rol kunnen vervullen.

De feiten

Volgens de Jeugdwet is kindermishandeling: 'Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'.

Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) onderscheidt: lichamelijke mishandeling (18% van de gevallen), lichamelijke verwaarlozing (24%), emotionele mishandeling (11%), psychische verwaarlozing (36%), seksueel misbruik (4%) en getuige zijn van huiselijk geweld (5%). Ook een combinatie van verschillende vormen komt veel voor.

Kindermishandeling:

- Jaarlijks zijn er 119.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling;
- Jaarlijks overlijden 50-80 kinderen aan de directe gevolgen van kindermishandeling;
- Gemiddeld zit in elke schoolklas minimaal 1 kind dat te maken heeft met kindermishandeling.

Huiselijk geweld:

- Jaarlijks zijn er 200.000 slachtoffers van huiselijk geweld;
- gepleegd door ruim 100.000 plegers;
- met een recidive van 33% binnen 2 jaar;
- 70% van de plegers heeft een justitieel verleden;
- 45% van de bevolking heeft ooit te maken gehad met huiselijk geweld of kindermishandeling: als slachtoffer, getuige of betrokkene.

In Rotterdam:

- Ruim 17.500 gezinnen kampen met huiselijk geweld;
- Naar schatting betreft het 7.300 kinderen en jongeren;
- Rotterdam scoort voor huiselijk geweld en kindermishandeling hoger dan het landelijk gemiddelde.

Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond:

van november 2015 – november 2016

- 5.737 adviezen zijn geregistreerd. Daarvan waren 422 direct herleidbaar vanuit scholen.
- 4.422 meldingen zijn geregistreerd, waarvan er 190 direct herleidbaar waren vanuit scholen.

(Het is mogelijk dat deze adviezen en de eerder getelde meldingen om dezelfde situaties gaan).

Kindermishandeling is dus een breder begrip dan het – meer traditionele – beeld van een kind dat thuis geslagen wordt. Kinderen die emotioneel verwaarloosd of psychisch mishandeld worden maken bijna de helft uit van alle minderjarigen die met kindermishandeling te maken krijgen. Er is de afgelopen jaren bovendien steeds meer aandacht voor specifieke groepen kinderen die risico lopen. Denk aan kinderen die klem raken in de vechtscheiding van hun ouders, of aan kinderen die te maken krijgen met de onderdrukkende traditionele praktijken zoals uithuwelijking of meisjesbesnijdenis.

Alle kinderen in Nederland hebben recht om veilig en beschermd op te groeien. Bij het merendeel van de kinderen gaat dit goed, maar 15-20% van de kinderen groeit op in een situatie waarbij zorgfactoren aanwezig zijn en waarbij extra ondersteuning gewenst is:

- 1 op de 7 kinderen groeit op in een zorgelijke situatie;
- 1 op de 4 kinderen in Rotterdam leeft op of onder de armoedegrens;
- 1 op de 15 jongeren kampt met een depressie;
- 2 op de 3 kinderen met ouders met een GGZ problematiek ontwikkelt zelf ook een GGZ problematiek.

Huiselijk geweld en kindermishandeling is de meest voorkomende vorm van geweld in Nederland.

Bij Veilig Thuis kan men bij een niet-pluis-gevoel en/of bij signalen om advies vragen (stap 2 van de meldcode) en in een latere fase desgewenst een melding doen (stap 5 van de meldcode).

Signalen vanuit het schoolmaatschappelijk werk van externe hulpverleningsorganisaties worden niet altijd geregistreerd als meldingen vanuit de school. Dit wordt ook een van de aanbevelingen die aan Veilig Thuis zal worden meegeven.

In SISA geven professionals vanuit diverse hulp of dienstverlenende instellingen een signaal af over hun professionele (zorg)betrokkenheid bij een kind (0-23), zodat voor hen inzichtelijk wordt of en welke andere instanties nog meer betrokken zijn. Op die manier kan vroegtijdige afstemming plaatsvinden.

In het SISA-systeem is – anders dan bij Veilig Thuis - ook helder wanneer een externe schoolmaatschappelijk werker namens een school een signaal afgeeft.

Een vergelijking van de SISA-signalen die vanuit onderwijs komen met die vanuit andere sectoren laat zien dat het aantal signalen vanuit het onderwijs in 2016 flink is gegroeid ten opzichte van 2015, doch dat het percentage gezien matig blijft met respectievelijk 5,5% en 7,5% van het totaal aantal signalen.

Signalen afgegeven in SISA door scholen*

ONDERWIJSSOORT	Schooljaar 2015/2016
PO	621
SO	156
VO incl. ROC	657
Totaal	1434

* Dit betreffen signalen die afgegeven zijn op naam van de school; meestal door de IB'er of een SMW'er die in dienst is van de school zelf. Deze schoolinterne meldingen zijn samen met de externe smw-meldingen (hieronder) de SISA-signalen vanuit het onderwijs.

Signalen afgegeven in SISA door SMW aanbieders

SMW AANBIEDER *	Schooljaar 2015/2016
FJP PO/VO	474
FJP ROC	378
PCBO SMW	310
MDR+	136
SMW Rijnmond	102
SOL Jeugd	73
CVD	35
Schoolformaat ROC (m.i.v. mei 2016)	20
Totaal	1528

* SMW-aanbieders: excl. signalen vanuit DOCK, MEE en Kwadraad. Deze signalen zijn in SISA (nog) niet direct herleidbaar als een SMW signaal.

ORGANISATIE	Schooljaar 2015/2016
Politie zorgformulieren	15653
Overige	9301
Wijkteam	6550
VeiligThuis	5943
Leerplicht	4763
Jeugdbescherming	4218
Specialistische jeugdzorg	2809
CJG	1789
Schoolmaatschappelijk werk	1528
Onderwijs (scholen)	1434
Horizon onderwijs	531
GGZ	417
Kinderopvang	293
Totaal	55229

INVENTARISATIE VAN KNELPUNTEN EN AANBEVELINGEN

We hebben - bij enkele schoolbesturen met behulp van een digitale enquête - de factoren geïnventariseerd die in het primair onderwijs een rol spelen bij het achterblijven van het gebruik van de meldcode en SISA. Deze factoren zijn te vinden op alle niveaus in de onderwijsorganisatie, van de individuele leerkracht in de klas tot en met het schoolbestuur. Het zijn als het ware knelpunten die – eenmaal opgelost met passende maatregelen – juist een positieve bijdrage kunnen leveren aan het gebruik van de meldcode en SISA.

Per geleding worden in dit hoofdstuk de geïnventariseerde knelpunten en de verschillende maatregelen beschreven die op het betreffende niveau een impuls kunnen geven. Sommige maatregelen spreken voor zich, andere worden kort toegelicht.

Elke onderwijsorganisatie kan zelf bepalen welke maatregelen het best passend zijn bij de eigen organisatie en daarmee het meeste effect zullen sorteren.

A. BIJ SCHOOLBESTUREN

Knelpunten:

- *Er is onvoldoende inzicht / bewustzijn in de problematiek van kindermishandeling.*
- *Het werken met de meldcode en SISA wordt onvoldoende gestimuleerd en bewaakt.*

Aanbevelingen:

1. Het werken met de meldcode en SISA opnemen in de kwaliteitscyclus. Te denken valt aan het periodiek verzamelen, analyseren en evalueren van relevante data.
2. Er een jaarlijks terugkerend agendapunt van maken op directievergaderingen, en op IB-dagen/-platforms.
3. Het gebruik van de meldcode en SISA opnemen in het leerlingvolgsysteem. Momenteel wordt eraan gewerkt om deze optie mogelijk te maken in de leerlingvolgsystemen. Tot dit gerealiseerd is, kan het gebruik van de meldcode en SISA bijgehouden worden in de gemeentelijke monitor meldcode.
4. Het gebruik van de meldcode en SISA op elke school bespreken in de jaarlijkse resultaatgesprekken tussen bestuur en schooldirectie.
5. Het werken met de meldcode en SISA een plek geven in de normjaartaak van in elk geval

de aandachtsfunctionaris, voorzien van een duidelijke taakomschrijving. (In bijlage 3 vindt u een taakomschrijving van een aandachtsfunctionaris.)

6. Een centrale contactpersoon binnen het bestuur aanwijzen die het signaleren van kindermishandeling en het gebruik van de meldcode en SISA in z'n takenpakket heeft. Deze kan namens het bestuur naar buiten (met gemeente, overige besturen en omliggende organisaties) en naar binnen (beleidsmatig en naar de eigen scholen) het thema onder de aandacht houden.

De centrale contactpersoon binnen het bestuur kan via de gemeente ondersteuning krijgen in het werken met de meldcode en SISA. Daarnaast wordt een map beschikbaar gesteld met daarin informatie op papier. (In bijlage 2 vindt u een taakomschrijving van deze centrale bestuurlijk contactpersoon)

7. Via intranet informatie beschikbaar stellen aan de werkvloer. Te denken valt aan een 'tegel' met alle relevante informatie, van signaleren, het gesprek voeren, gebruik meldcode en SISA, over privacy, de afspraken en verwachtingen binnen het eigen bestuur etc.
8. Een netwerk creëren van aandachtsfunctionarissen. Aandachtsfunctionarissen spelen op de werkvloer een cruciale

rol. Door hen enkele keren per jaar de gelegenheid te geven elkaar te ontmoeten op een manier die het beste bij uw organisatie past, creëert u de mogelijkheid tot het inbrengen van nieuwe ontwikkelingen, het uitwisselen van ervaringen, het houden van intervisie en het verzamelen van signalen vanuit de praktijk.

9. Deskundigheidsbevordering organiseren over het signaleren van kindermishandeling het herkennen van risicofactoren en het voeren van gesprekken met collega's en ouders. Augeo heeft voor professionals in het onderwijs online cursussen over het signaleren van kindermishandeling, het werken met de meldcode en de langetermijnevolgen van kindermishandeling.

De online cursussen zijn geaccrediteerd bij register leraar en de cursusduur bedraagt gemiddeld 2 uur. Naast praktische cursussen brengen ze ook regelmatig korte digitale leerberichten en het online Augeo magazine uit.

Naast de enorme meerwaarde van gezamenlijke en eenduidige scholing kan tevens een aanzienlijke kostenreductie worden gerealiseerd. (Kijk in de bijbehorende bijlagenbundel voor meer informatie over de e-learning van Augeo).

B. BIJ SCHOOLDIRECTIES

Knelpunten

- Het expliciet benoemen van de *verantwoordelijkheid* van alle collega's om alert te zijn en actie te ondernemen bij een niet-pluis-gevoel.
- Het ontbreken van een *schoonklimaat* waarin het werken met de meldcode en SISA voldoende wordt gestimuleerd.
- Er zijn veel *verschillende onderwerpen* waar scholen aandacht aan moeten besteden.

Aanbevelingen

- I. Het creëren van een schoolklimaat waarin sprake is van een sociaal veilige omgeving en waarin leerkrachten er zijn voor elke leerling. Op school werk je niet alleen aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen, maar ook aan hun sociale ontwikkeling en persoonsvorming. Het is zaak om op school een veilige en respectvolle omgeving aan te bieden waarin kinderen positieve relaties kunnen aangaan met volwassenen en leeftijdsgenoten, waar ze hun emoties en gedrag kunnen leren hanteren en aan leren toekomen. Dat is goed voor alle leerlingen, maar vooral voor die kinderen die ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren.

De zorg voor een leerling houdt niet op bij een melding; juist dan kan een leerling goed de steun van de leerkracht gebruiken (zonder dat die een therapeutisch hulpverlener wordt). Hoe? Door veiligheid te bieden, relaties te stimuleren en door hen te leren hun emoties en gedrag te hanteren. Een online cursus is beschikbaar bij Augeo, genaamd “traumasensitief lesgeven”. (NB. de naam doet een therapeutische insteek vermoeden, maar dat blijkt niet het geval)

2. Hoewel een school veel taken heeft, moeten directies binnen die veelheid de urgentie en relevantie van het signaleren en het gebruik van de meldcode en SISA inzien en uitdragen. Kinderen die thuis ingrijpende gebeurtenissen maken verdienen aandacht, steun en hulp.

Omdat school buiten de thuisituatie de plek is waar zij 5 dagen per week komen, kan de school daar niet voor weglopen. Daar komt bij dat onderzoek aantoonde dat volwassenen die als kind ingrijpende gebeurtenissen hebben meegemaakt minder kwalijke gevolgen en trauma's ervaren als zij in die tijd steun en aandacht hebben gekregen van een volwassene buiten de huiselijke kring waar het geweld plaatsvindt. Een leerkracht kan bij uitstek zo'n volwassene zijn.

Ook vanuit de professionele onderwijs- invalshoek mag het duidelijk zijn dat de leervoorwaarden ernstig onder druk staan bij leerlingen die thuis ernstige zaken meemaken. Deze zullen eerst aangepakt moeten worden (door derden) om het leren weer een kans te geven.

3. Directies vragen het 'keurmerk meldcode' aan voor hun eigen school. Het keurmerk

meldcode is een kwaliteitstoets op hoe een organisatie de meldcode heeft geïmplementeerd. Met dit keurmerk kan een organisatie aantonen dat men voldoet aan de wettelijke eisen. De organisatie kan dit ook overleggen aan de toetsende inspecties. Ook naar cliënten toe is hiermee helder dat de organisatie bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling zorgvuldig handelt conform de meldcode.

4. De gemeente Rotterdam hecht grote waarde aan het goed hanteren van de meldcode. Om instellingen hierin te ondersteunen, vergoedt de gemeente tot 1-4-2018 eenmalig en voor één jaar:
 - het lidmaatschap van de LVAK (landelijke vakgroep aandachtsfunctionarissen) voor uw gecertificeerde aandachtsfunctionaris;
 - de kosten voor het aanvragen van het keurmerk meldcode.

Met het lidmaatschap kunt u de aanvraag voor het keurmerk meldcode in gang zetten bij LVAK. Leden krijgen verschillende faciliteiten voor deskundigheidsbevordering aangeboden. Het keurmerk meldcode wordt door de LVAK uitgegeven aan organisaties waarvan het protocol meldcode is getoetst en goedgekeurd. (De voorwaarden om voor de gemeentelijke bijdrage in aanmerking te komen vindt u in bijlage 4).

C. BIJ MEDEWERKERS MET EEN SPECIFIEKE TAAK

Aandachtsfunctionarissen, intern begeleiders en schoolmaatschappelijk werkers

Knelpunten

- Kennis over de meldcode en SISA en (het signaleren van) kindermishandeling is niet up-to-date.
- Er is niet genoeg tijd en aandacht voor het werken met de meldcode.
- Aandachtsfunctionarissen zetten het onderwerp onvoldoende op de agenda van de school.

Aanbevelingen

1. Jaarlijks stedelijke bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen/intern begeleiders bezoeken om de kennis up-to-date te houden.

In 2017 en 2018 organiseert de gemeente Rotterdam één keer per jaar een bijeenkomst speciaal voor het onderwijs (met name aandachtsfunctionarissen/intern begeleiders) om de kennis over het werken met de meldcode en SISA te actualiseren.

2. Een netwerk binnen het eigen bestuur organiseren om kennis- en ervaringen te delen en/of voor onderlinge intervisie. Desgewenst kan men daarin ook gebruik maken van samenwerkingsverbanden (PPO).

3. De taken van een aandachtsfunctionaris helder op een rij zetten.
Zie voor een overzicht bijlage 3.
4. Aandachtsfunctionarissen/intern begeleiders handvatten geven voor het motiveren van leerkrachten.

Het signaleren en gebruik van de meldcode en SISA is niet louter een kwestie van techniek. Veeleer gaat het om het neerzetten van een cultuur van sociale veiligheid waarin leerlingen – ouders – leerkrachten persoonlijke aandacht hebben voor elkaar.

5. Bekendheid vergroten over het aanbod van het 'Servicepunt meldcode' en het team van SISA.

Het Servicepunt meldcode stimuleert het gebruik van de meldcode en biedt ondersteuning en advies bij het invoeren van de meldcode. Verder organiseert het Servicepunt deskundigheidsbevordering voor professionals.

(Voor nadere informatie over trainingen en het aanbod van het Servicepunt meldcode zie bijlage 5)

D. BIJ LEERKRACHTEN

Knelpunten

- Leerkrachten hebben onvoldoende kennis over de stappen van de meldcode en SISA en kindermishandeling.
- De vaardigheden om kindermishandeling te signaleren ontbreken bij veel leerkrachten.
- Het is lastig om op basis van vermoedens kindermishandeling bespreekbaar te maken.
- De communicatie met ouders over kindermishandeling wordt als moeilijk ervaren.
- Leerkrachten tonen vermijdingsgedrag.

Aanbevelingen

- I. Deskundigheidsbevordering organiseren over het signaleren van kindermishandeling het herkennen van risicofactoren en het voeren van gesprekken met collega's en ouders.

Met deskundigheidsbevordering snijdt het mes aan twee kanten: leerkrachten worden zich bewuster van de problematiek en hun verantwoordelijkheden daarin, én zij ontwikkelen vaardigheden om te signaleren en daaraan een vervolg te geven.

Men kan er voor kiezen om afzonderlijke leerkrachten training te laten volgen, om in company deskundigheidsbevordering aan te bieden en/of om gebruik te maken van een e-learning-aanbod (Augeo).

Aangetoond is in elk geval dat - hoe dan ook aangeboden - een vervolg in teamverband waarin op locatie afspraken worden gemaakt het meest effectief is.

2. Het onderwerp kindermishandeling, de meldcode en SISA opnemen in het curriculum van de PABO.

Vanuit de werkgroep zullen wij het gesprek met de Rotterdamse Pabo's in gang zetten. Daarin verwijzen we hen ook naar de e-learning programma's die Augeo specifiek voor deze doelgroep heeft ontwikkeld.

3. Een lesprogramma invoeren dat kinderen vaardigheden aanleert om met tegenslag en moeilijkheden om te gaan.

Zo is bijvoorbeeld het lesprogramma 'Zippy's vrienden' een bewezen effectief programma voor de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden die preventief werken en kinderen helpen bij het omgaan met ingrijpende ervaringen. Het programma is voor leerlingen tussen 5 en 10 jaar. (www.zippysvrienden.nl)

Andere programma's zijn bijvoorbeeld Leefstijl, Kinderen en hun Sociale talenten, Taakspel.

E. BIJ OMRINGENDE ORGANISATIES

Knelpunten

- De terugkoppeling van Veilig Thuis naar scholen is onvoldoende.
- Het datasysteem van Veilig Thuis laat niet zien dat een externe schoolmaatschappelijk werker namens een school melding doet.
- Communicatie vanuit omringende organisaties met de school is beperkt en ondersteuning na melding ontbreekt.
- Scholen ervaren belemmeringen in de samenwerking met Veilig Thuis.
- Informatie over privacyregels bij vermoeden van kindermishandeling is onduidelijk.

Aanbevelingen

1. In protocollen opnemen dat er **ALTIJD** terugkoppeling naar de school moet plaatsvinden op de sleutelmomenten in het hulpverleningsproces.

Scholen hebben het kind na de melding meestal nog dagelijks in de klas, hebben de (grote) stap gezet om te melden en voelen zich betrokken bij de leerling. Wanneer zij op de hoogte zijn van de stappen die worden gezet, kunnen zij het kind beter ondersteunen.

2. Het datasysteem aanpassen zodat zichtbaar wordt dat een schoolmaatschappelijk werker namens de school melding doet. Scholen verklaren de ‘ondermelding’ vanuit het onderwijs regelmatig door te stellen dat hun schoolmaatschappelijk werker de melding verzorgt, en dat ze daar wel degelijk bij betrokken zijn ook al zie je dat niet terug in de cijfers.

In hoeverre dit daadwerkelijk speelt is één ding, maar het effect hiervan op de motivatie is relevanter. Op die motivatie heeft overigens ook het ontbreken van terugkoppeling een groot effect.

3. Veilig Thuis moet de knelpunten over ontoegankelijkheid, wachttijden en terugkoppeling oppakken en over verbeteringen communiceren.
4. Het werken met de meldcode en SISA onderdeel maken van het Rotterdamse Onderwijsbeleid.
Het werken met de meldcode en SISA wordt opgenomen in de nieuwe beleidsregel van Leren Loont!. Dit maakt dat het thema in het gesprek tussen gemeenten en scholen / schoolbestuur jaarlijks kan plaatsvinden.
5. Een overzicht van het aanbod in trainingen en cursussen gemakkelijker toegankelijk maken en de beschikbaarheid van cijfers en onderzoeksgegevens vergroten en verspreiden.

Hoewel (of misschien: omdat) er vanuit allerlei kanten informatie wordt aangeboden, verdwijnt deze in de hoeveelheid van mails / nieuwsbrieven. Het zou overigens van de kant van de schoolbesturen bevorderlijk zijn als de mailadressen van

hun aandachtsfunctionarissen beschikbaar zijn, of dat er binnen het schoolbestuur een betrouwbare manier is om vanuit een centraal punt (de centrale contactpersoon (?) de informatie te verspreiden onder de scholen.

6. De samenwerking tussen onderwijs en omringende organisaties verbeteren en de communicatieroute in de praktijk brengen.
7. Veilig Thuis heeft een apart e-mailadres aangemaakt voor scholen, te weten: scholen@veiligthuisrr.nl.

Dit mailadres is bedoeld om te melden als er opmerkingen en vragen zijn over de procesgang (en niet over inhoud/ signalen en meldingen). In onderstaande Prezi is te zien hoe het CJG Rijnmond, de gemeente Rotterdam (meldcode, SISA, wijkteams en jeugdbeschermingsplein), JBRR (afdeling JB, CIT en VT) en de Raad voor de Kinderbescherming samenwerken: https://prezi.com/yeh3s6lkdu1f/veilig-beschermd/?utm_campaign=share&utm_medium=copy

8. Informatie over privacy actief verspreiden. Het blijkt voor veel scholen onduidelijk welke regels zij in acht moeten nemen. Men zou er goed aan doen om deze meer onder de aandacht te brengen bij scholen. Vooral omdat er een uitzondering op de algemene regels geldt (zie bijlage 6) als er sprake is van kindermishandeling.

Als het doel van het melden of informatie delen is kindermishandeling of huiselijk geweld te stoppen en te onderzoeken, of de ondertoezichtstelling van kinderen uit te voeren, dan mag dit indien noodzakelijk zonder toestemming van de cliënt plaatsvinden. Dat geldt zowel voor het melden en informatie delen op eigen initiatief (actief recht), als op verzoek (passief recht). In beide situaties mogen gegevens zonder toestemming uitsluitend verstrekt en uitgewisseld worden aan de volgende vier organisaties:

- Veilig Thuis
 - de Raad voor de Kinderbescherming
 - de politie
 - de gecertificeerde instelling die een ondertoezichtstelling uitvoert.
- Een handig hulpmiddel bij het delen van informatie is de app ‘info delen’ van de Rijksoverheid.”

BIJLAGE I: ONDERZOEKSRESULTATEN

Uit: 'Ik heb al veel meegemaakt – Ingrijpende jeugdervaringen van leerlingen in groep 7 en 8' (Augeo Jongerentaskforce, 2016)

Inleiding

In het onderzoek is allereerst gekeken naar de mate waarin kinderen uit groep 7 en 8 van het regulier basisonderwijs te maken hebben (gehad) met ingrijpende jeugdervaringen. Deze ingrijpende jeugdervaringen zijn onder te verdelen in tien categorieën:

Scheiding van ouders, fysieke mishandeling, emotionele mishandeling, seksueel misbruik, emotionele verwaarlozing, fysieke verwaarlozing, getuige zijn van partnergeweld, opgroeien in een gezin met een probleemdrinker, alcoholist of drugsgebruiker, samen leven met een psychiatrisch ziek of suïcidaal gezinslid of het meemaken van detentie van een gezinslid.

Ten tweede is onderzocht wat voor effect deze ingrijpende jeugdervaringen hebben op de kwaliteit van leven van het kind. Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden hebben 664 leerlingen van groep 7 en 8 – afkomstig uit 23 scholen verspreid over heel Nederland - een vragenlijst ingevuld.

Resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat bijna de helft (45,4%) van de leerlingen uit groep 7 en 8 aangeeft zo'n ingrijpende jeugdervaring te hebben ervaren (tabel 1). Voor het grootste deel van deze kinderen (23,1%) gaat het om één ingrijpende gebeurtenis, hoewel ook veel kinderen twee ingrijpende gebeurtenissen hebben ervaren (11%). Voor bijna één op de negen kinderen zijn dit zelfs drie of meer ingrijpende gebeurtenissen (11,4%).

Als alleen gekeken wordt naar ingrijpende jeugdervaringen die vallen onder kindermishandeling (emotionele mishandeling, emotionele verwaarlozing, lichamelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, getuige zijn van partnergeweld en seksueel misbruik), blijkt dat in totaal 26,7% van de kinderen hier mee te maken heeft, of heeft gehad. Van deze kinderen geeft 13,2% aan één vorm van kindermishandeling te hebben ervaren, 8,5% geeft aan twee vormen te hebben ervaren, 3,3% geeft aan drie vormen te hebben ervaren, 1,1% geeft aan vier vormen te hebben ervaren en 0,6% geeft aan vijf vormen te hebben ervaren.

De volgende vijf ingrijpende gebeurtenissen worden het vaakst door kinderen ervaren:

1. Kinderen wiens ouders zijn gescheiden (25,8%);
2. Kinderen die emotioneel verwaarloosd worden (12,9%);
3. Kinderen die emotioneel mishandeld worden (12,2%);
4. Kinderen die lichamelijk mishandeld worden (8,5);
5. Kinderen die getuige zijn van geweld tussen ouders/opvoeders (7,5%).

Ingrijpende jeugdervaringen blijken vaak niet op zichzelf te staan: met uitzondering van echtscheiding komen alle ingrijpende gebeurtenissen bij ruim driekwart van de kinderen in combinatie met een andere ingrijpende gebeurtenis voor. Met name lichamelijke verwaarlozing blijkt nagenoeg nooit op zichzelf door kinderen te worden ervaren. Als specifiek gekeken wordt naar kinderen van wie de ouders gaan scheiden of zijn gescheiden, dan geeft bijna de helft aan ook één of meerdere andere ingrijpende gebeurtenissen te hebben ervaren. Dit betekent dat, naast dat echtscheiding als meest voorkomende ingrijpende gebeurtenis wordt genoemd, dit in bijna de helft van de gevallen een niet op zichzelf staande gebeurtenis is.

Als gekeken wordt naar de invloed op de kwaliteit van leven blijkt er een duidelijke relatie te zijn tussen elke ingrijpende jeugdervaring die kinderen aangeven te hebben ervaren en hoe fit en gezond zij zich voelen. Deze relatie bleek het sterkst te zijn bij kinderen die emotioneel zijn verwaarloosd, emotioneel zijn mishandeld, lichamelijk zijn mishandeld, lichamelijk zijn verwaarloosd, die opgroeien met een huisgenoot die depressief is of bij wie een huisgenoot zelfmoord heeft gepleegd. Hoe hoger het aantal ingrijpende gebeurtenissen dat kinderen aangeven te hebben ervaren, hoe minder fit en gezond zij zich voelen.

Aanbevelingen

Het is opmerkelijk dat zo'n groot aantal kinderen aangeeft al één of meerdere ingrijpende jeugdervaringen te hebben ervaren. Deze kinderen zitten pas in groep 7 of 8, wat betekent dat zij nog een periode van grofweg zes jeugdijaren te gaan hebben, waarin zij aan extra ingrijpende jeugdervaringen blootgesteld kunnen worden. Iedereen die bij de zorg voor deze kinderen betrokken is, moet van de resultaten van dit onderzoek doordrongen zijn – het onderwijsveld voorop.

Leerkrachten kunnen een belangrijke rol spelen voor kinderen die ingrijpende jeugdervaringen meemaken. Wanneer aan volwassenen wordt gevraagd om een belangrijke persoon uit hun jeugd te noemen, die voor hen het verschil in hun leven heeft gemaakt, noemen zij vaak een juf of meester van vroeger. Het is belangrijk dat de juffen en meesters van nu wéten dat kinderen bij hem of haar in de klas en op school al veel kunnen hebben meegemaakt. Dat zij wéten wat deze ingrijpende jeugdervaringen voor invloed kunnen hebben op kinderen. Leerkrachten kunnen bijvoorbeeld over deze ingrijpende jeugdervaringen praten met kinderen of er in hun lessen aandacht aan besteden. Leerkrachten kunnen kinderen helpen door school écht een veilige plek te laten zijn en door kinderen te helpen te begrijpen wat er thuis gebeurt en wat voor emoties dit kan oproepen.

BIJLAGE 2: TAAKOMSCHRIJVING CENTRALE CONTACTPERSOON VAN EEN SCHOOLBESTUUR

De centrale contactpersoon meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling / SISA:

- is bekend met de positie van de meldcode binnen de kwaliteitscyclus op stichtingsniveau;
- is binnen het schoolbestuur aanspreekpunt voor en naar de gemeente en omliggende instanties;
- is verantwoordelijk voor het delen van kennis over de meldcode/SISA met de scholen en de aandachtsfunctionarissen;
- houdt zicht op en stimuleert het structureel agenderen van de meldcode/SISA op de directieoverleggen en IB-platforms;
- houdt zicht op de verdeling van de aandachtsfunctionarissen over de scholen en (waar mogelijk) ook op de inpassing van de taken binnen de normjaartaak;
- neemt deel aan de stedelijk bestuurlijke werkgroep meldcode huiselijk geweld/SISA;
- koppelt de beschikbare informatie over de meldcode/SISA aan de incidentenregistratie op bestuursniveau;
- actualiseert jaarlijks het plan van aanpak m.b.t. de meldcode/SISA op bestuurlijk niveau.

BIJLAGE 3: TAAKOMSCHRIJVING

AANDACHTSFUNCTIONARIS

I. Plan van aanpak	Door wie	Tijdsinvestering
<p>Ontwikkelen en implementeren van een plan van aanpak waarin beschreven wordt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat het protocol op school is rondom het gebruik van de meldcode • Hoe de borging hiervan binnen school plaatsvindt • Wie welke verantwoordelijkheden draagt en wie welke taken heeft bij het hanteren van de meldcode • Opstellen van een scholingsplan voor (nieuwe) medewerkers <p>Het plan van aanpak sluit aan bij andere werkprocessen binnen school, zoals dossiervorming, privacy beleid en SISA.</p>	AF	
<p>Aanpassen van het plan van aanpak met hierin alle wettelijke verplichtingen.</p>	AF	
<p>Ervoor zorgen dat de meldcode aansluit bij andere werkprocessen en de organisatiestructuur op school en het schoolbestuur, zoals dossiervorming, privacy beleid en SISA.</p>	AF	
<p>Jaarlijks het plan van aanpak evalueren op actualiteit en bruikbaarheid.</p>	AF	

2. Taken aandachtsfunctionaris	Door wie	Tijdsinvestering
Directie informeren en adviseren, b.v. over het implementeren en borgen van de meldcode, bijvoorbeeld over het opstellen van een scholingsplan, het aanstellen van aandachtsfunctionarissen, het pleiten voor voldoende tijd als aandachtsfunctionaris, of over communicatie naar ouders over de werkwijze van de school.	AF	
Collega's informeren over de meldcode en over de functie, beschikbaarheid en bereikbaarheid van de aandachtsfunctionaris.	AF en directie	
Functie van de aandachtsfunctionaris bekend maken bij samenwerkingspartners.	AF	
Adviseren en begeleiden van collega's bij de stappen van de meldcode.	AF en SMW	
De bereikbaarheid en tijd (uren) van de aandachtsfunctionaris organiseren.	AF	
Toezien op zorgvuldige omgang met privacy van het gezin door collega's.	AF	
Regelmatig volgen van relevante deskundigheidsbevordering van de aandachtsfunctionaris.	AF	
Bijhouden van de sociale kaart van hulpverleningsinstanties op zowel lokaal, regionaal als landelijk niveau.	AF en SMW	

3. Deskundigheidsbevordering	Door wie	Tijdsinvestering
Weerstand om te handelen bij collega's wegnemen.	AF	
Deskundigheidsbevordering en coaching medewerkers, op het protocol en signaleren door leerkrachten.	AF en SMW	
Periodieke deskundigheidsbevordering voor collega's initiëren/ organiseren.	AF en SMW	
Regelmatig terugkerende aandacht/scholing/thema's/items huiselijk geweld en kindermishandeling.	AF en SMW	

4. Registratie gegevensuitwisseling en dossiervorming	Door wie	Tijdsinvestering
Toezien op zorgvuldige en objectieve dossiervorming en verslaglegging.	AF	
Zorgen voor informatie naar de directie over meldingen van kindermishandeling/huiselijk geweld.	AF en SMW	
Registeren van gebruik meldcode, meldingen bij Veilig Thuis en de uren van de aandachtsfunctionaris.	AF	
Vastleggen en onderhouden van samenwerkingsafspraken met ketenpartners over verantwoordelijkheden, overdracht en terugkoppeling.	Af	
Zorgdragen voor risicotaxatie met eventueel gebruik van risicotaxatie-instrument.	AF en SMW	

5. Veiligheid eigen personeel	Door wie	Tijdsinvestering
Medewerkers moeten voldoende ondersteuning ervaren om de meldcode toe te passen.	directie	

6. Communicatie	Door wie	Tijdsinvestering
Ouders informeren over het feit dat de school met de meldcode HG/KM werkt.	directie	
Zorg dragen voor zorgvuldigheid in het advies vragen en geven aan Veilig Thuis en bij meldingen bij Veilig Thuis.	AF en SMW	

7. Samenwerking	Door wie	Tijdsinvestering
Ketenpartners en contactpersonen in beeld (actuele sociale kaart).	AF en SMW	

BIJLAGE 4: VOORWAARDEN LIDMAATSCHAP LVAK MET VOOR 1 JAAR BEKOSTIGING DOOR DE GEMEENTE

De voorwaarden voor bijdrage van de gemeente bij lidmaatschap van de LVAK zijn:

- Uw organisatie is in Rotterdam gevestigd, of is er hoofdzakelijk werkzaam.
- Uw organisatie heeft minimaal een gecertificeerde aandachtsfunctionaris I.
- De aandachtsfunctionaris geeft zijn/haar contactgegevens door aan het Servicepunt meldcode.
- Uw organisatie is bereid mee te werken aan de tweejaarlijkse enquête met betrekking tot de implementatie van de meldcode, van het Servicepunt meldcode.
- en zorgt voor monitoring van de meldcode inclusief het verstrekken van informatie hierover aan de gemeente.
- Uw organisatie gaat akkoord met de kosten voor de verlenging van het lidmaatschap bij de LVAK voor tenminste één jaar (i.v.m. de geldigheidsduur van het Keurmerk meldcode van twee jaar).

BIJLAGE 5: SERVICEPUNT MELDCODE EN OVERZICHT TRAININGEN

Servicepunt meldcode

Het Servicepunt heeft ondersteunende materialen ontwikkeld, zoals

- signaleringskaart huiselijk geweld en kindermishandeling;
- vijfstappenkaartje van de meldcode;
- bureaustandaard 'huiselijk geweld en kindermishandeling is hier bespreekbaar';
- animatiefilm meldcode;
- informatieblad meldcode en SISA in het onderwijs;
- film 'Rotterdamse aandachtsfunctionarissen in beeld' over implementatie van de meldcode in diverse organisaties (zie bijlagen).

Voor het bestellen van de ondersteunende materialen en informatie over de trainingen kunt u het Servicepunt meldcode bereiken via 010-

4339889 of e-mail trainingenhuiselijkgeweld@rotterdam.nl

of kijk op www.werkenmetdemeldcode.nl

Voor informatie over materialen en trainingen over SISA kunt contact opnemen met het team SISA. Tel: 010-4982472 of email:

infosisa@rotterdam.nl. Meer informatie is ook te vinden op www.sisa.rotterdam.nl

Training voor aandachtsfunctionaris

Binnen deze training leren deelnemers o.a. de taken en de verantwoordelijkheden van een aandachtsfunctionaris kennen en weten hoe dit in de praktijk te realiseren. De deelnemers kennen het belang en de stappen van de meldcode en brengen dit binnen de school onder de aandacht.

Training meldcode en de rol van aandachtsfunctionaris

Na deze training ben je als aandachtsfunctionaris beter in staat om de regie te pakken om

de meldcode op de agenda te zetten en te borgen in de organisatie. Verder leer je je collega's/medewerkers optimaal motiveren en ondersteunen bij de uitvoering van hun taken van signaleren tot handelen.

Training huiselijk geweld en kindermishandeling voor leerkrachten en pedagogisch medewerkers

Het doel van deze training is dat professionals basiskennis krijgen over de verschillende vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Verder leren ze om feitelijk signalen in kaart te brengen en dat ze leren hoe ze signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld bespreekbaar kunnen maken

Workshop meldcode

Na deze workshop kunnen de professionals de meldcode toepassen in hun dagelijkse praktijk. Ze hebben de benodigde (gespreks-) vaardigheden die nodig zijn bij de verschillende stappen van de meldcode.

BIJLAGE 6: OVER PRIVACY REGELGEVING

Wanneer men overweegt een melding te doen m.b.t. kindermishandeling dient men altijd rekening te houden met de regels rondom privacy. Bij het delen van informatie geldt de volgende hoofdregel:

Geheimhouders mogen voor de uitvoering van hun taak (bijvoorbeeld een behandelrelatie) in het belang van hun cliënt samenwerken met anderen. Daarbij mogen ze persoonsgegevens delen, op voorwaarde dat hier toestemming voor is gegeven. Als het delen van informatie over hun cliënt niet ten dienste staat van de hulpverlening, dan mag ook dit alleen met toestemming, maar de eisen die aan het geven van toestemming worden gesteld zijn dan zwaarder. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer niet de jeugdige de cliënt is, maar iemand uit de directe omgeving van de jeugdige, zoals ouders, pleeg-, groot- of stiefouders, broers, zussen, ooms of tantes.

Bij informatiedeling gelden de volgende stelregels:

- **Openheid:** zorg ervoor dat u de betrokkene altijd goed informeert en dat u zeker weet dat hij/zij toestemming geeft. Zorg er ook altijd voor dat diegene die de informatie ontvangt op de hoogte is van de afspraken die zijn gemaakt met de betrokkenen.
- **Zorgvuldigheid:** Als u informatie verstrekt zorg er dan voor dat deze juist, volledig en actueel is.
- **Doelbinding:** Gebruik de gegevens die u van een ander ontvangt alleen voor het doel waarvoor u ze gekregen heeft.

Uitzondering: als er sprake is van kindermishandeling of de uitvoering van een maatregel van jeugdbescherming.

Als het doel van het melden of informatie delen is kindermishandeling of huiselijk geweld te stoppen en onderzoeken, of de ondertoezichtstelling van kinderen uit te voeren, dan mag dit indien noodzakelijk zonder toestemming van de cliënt plaatsvinden.

Dat geldt zowel voor het melden en informatie delen op eigen initiatief (actief recht), als op verzoek (passief recht). In beide situaties mogen gegevens zonder toestemming uitsluitend verstrekt en uitgewisseld worden aan de volgende vier organisaties:

- Veilig Thuis
- de Raad voor de Kinderbescherming
- de politie
- de gecertificeerde instelling die een ondertoezichtstelling uitvoert.

Een handig hulpmiddel bij het delen van informatie is de app 'info delen' van de Rijksoverheid.

Over anoniem melden bij Veilig Thuis meldt de PO-raad:

Het is mogelijk om als professionele melder aan Veilig Thuis te vragen of zij niet aan derden willen vertellen wie de melding deed. Dat kan als het wel doorgeven van de identiteit van de melder een bedreiging vormt voor de veiligheid van het kind of voor de veiligheid van de betrokken professional, of als dit 'leidt of kan leiden tot ernstige versterking van de vertrouwensrelatie' (Artikel 4.1.8, lid 3 aanhef en onder a Uitvoeringsbesluit Wmo 2015).

BEGRIPPENLIJST

- AF = Aandachtsfunctionaris
- IB'er = Intern begeleider
- LVAK = Landelijke vakgroep aandachtsfunctionarissen kindermishandeling
- SISA = Signaleren en Samenwerken
- SMW = Schoolmaatschappelijk werk

Colofon

Tekst: RVKO, PCBO, Kind en Onderwijs, BOOR, team SISA, Servicepunt meldcode

Vormgeving: Gemeente Rotterdam

Maart 2017